

Philipp yrkade på att även materialet om de ryska agenterna (Tolstoy och Wetschel) skulle medtagas vid offentliggörandet, vilket Erlander inte tycktes gilla. Erlander ville ta med Santessons och Gyllensvärds utlåtande, vilket han ansåg styrka materialets tillförlitlighet. Vi protesterade däremot varvid vi framhöllo att deras utlåtande saknade allt bevisvärde och att detsamma grundades endast på det material, som förelåg år 1960, och således var ofullständigt. Philipp som var ganska aggressiv förklarade sig vilja ta upp en kampanj i pressen ang. UD:s och regeringens försyndelser, vartill Erlander genmälte att det kunde han inte hindra, men att han inte förstod hur det kunde gagna Raouls sak hos ryssarna.

Erlanders

Den 16 september. I förrgår ringde ~~härre~~ statssekreterare Paulsson och talade om att vitboken nu var färdig och bad oss komma till kanslihuset kl 210 för att få del av den. Vi skrev då ett brev till Erlander där vi beklagade oss över att vi inte som vi begärt, fått ta del av den i förväg och framföra våra synpunkter. I anledning av en artikel i går i D.N., där det talades om att regeingen nu ansåg det lönlöst att på högsta nivå fortsätta aktionen för Raouls befrielse yrkade vi på att på att regeringen skulle fortsätta sina ansträngningar på högsta nivå och att vitboken inte borde innehålla något som innebar inskränkningar härutinnan.

Erlander var vid tillfället så förkyld att han bad Palme tala med oss. Han redogjorde för de senare årens arbete för Raoul, som enligt hans berättelse varit mycket intensivt och vari Erlander personligen tagit del hela tiden. Till vår stora överraskning uppenbarade han nu att det var Nanna Svartz, som i början av år 1961 omtalat att hon vid en medicinsk kongress frågat en framstående rysk läkare, om han hört talas om Raoul wallenberg och då fått till svar att han kände till honom, att han vårdades på ett mentalsjuk-

Der Bezirksbürgermeister von Berlin-Wilmersdorf

1 Berlin 18 Augusti 1967

Fehrbelliner Platz 4

Fernruf 87 02 91

Schweden

Herrn Överdirektör von Dardel

Auravägen 25 Djursholm.

Sehr geehrter Herr von Dardel,

Herr Konsul Herr Lars-Göran Engfeldt hatte die Freundlichkeit, mir Ihre Anschrift zu vermitteln. Dies ermöglicht mir, mich und den Bezirk Wilmersdorf Ihnen vorzustellen und Ihnen folgendes mitzuteilen :

Seit knapp drei Jahren bin ich im Bezirk Wilmersdorf als Bezirksbürgermeister tätig. Zuvor verwaltete ich für sechs Jahre die Finanzen .

Wilmersdorf liegt in Mitte Westberlins , ist Verwaltungszentrum und grüne Lunge zugleich. Neben vielen Verwaltungsgebäuden rund um den Fehrbelliner Platz gibt es am Rande des Bezirks Weite Grünflächen , Wälder Felder und Seen . Sie sind ein erklärtes Ausflugsziel der Berliner .

Mehr wird Ihnen allerdings als Anlage beigefügter Bericht vermitteln und Ihnen die Schönheiten und Sehenswürdigkeiten aufzeigen .

Aus Zweckmässigkeitsgründen ist es notwendig geworden , einigen Abschnitten eines ausgedehnten Prüfung Gründzuges in Wilmersdorf andere Bezeichnungen zu geben . Die Bezirksverordnetenversammlung hat nach eingehender Prüfung und Beratung beschlossen , einen Abschnitt der Strasse "Am Volkspark" in Wallenbersstrasse zu nennen, umzubenennen. Von dieser erfreulichen Tatsache darf ich Sie, sehr geehrte Herr von Dardel , heute in Kenntnis setzen . Bezirksverordnetenversammlung und Bezirksamt des Bezirks Wilmersdorfs sind einmütig der Auffassung , dass durch diese Namensgebung das unvergessliche , segensreiche Wirken Ihres Herrn Stiefsohnes als Diplomat in Budapest in-Budapest-während der letzten Kriegsjahre seine Würdigung findet. Ich hoffe , dass Sie diese Auszeichnung Ihres Stiefsohnes billigen . Damit Würden Sie uns eine grosse Freude bereiten .

Die festliche Namensgebung erfolgt am Freitag , den 1. September 1967 , um 11.00 Uhr an der ^{Ecke} Kufsteiner Strasse und " Am Volkspark " .

Sollte es Ihnen selbst nicht vergönnt sein, daran teilzunehmen , werde ich Ihnen zu gegebener Zeit darüber berichten .

Es erfüllt uns mit Stolz, dass künftig eine Strasse in Wilmersdorf den Namen Raoul Wallenberg tragen wird .

Genehmigen Sie , sehr geehrter Herr von Dardel , den Ausdruck meiner vorzüglichen Hochachtung. Mit freundlichen Grüßen

Schmidt (Axel?)

Djursholm den 16.9.1965

Statsminisre Erlander .

Enligt överenskommelse skulle vi och våra rådgivare få tillgång till utkastet för vitboken för att studera den och själva komma med våra synpunkter .Nu hava vi med ett dygns varsel blivit kallade till sammanträde 1½ timme före Utrikesnämndens sammanträde där vit-
vad
boken skall diskuteras ,Vi hava inte en aning om vitboken innehåller .Enligt D.N.s artikel för gårdagen skulle villkoret för en aktivitet på högsta nivå^{vara} uppdykande av nya vittnen .Detta verkar vara en orimlighet i nuvarande läge.Det markerar även att Svenska Statsministern känner sig osäker på de vittnen som vi under ett stort antal år grundat vår visshet på att Raoul Wallenberg ännu 1960 var i Sovjet-unionen.och som också regeringen åberopat i sina framställningar till Sovjet .

Vi fordra att regeringen förbehåller sig att fortfarande på högsta nivå arbetar för Raouls befrielse ,och kunna ej förorda att vitboken innehåller några uttalanden som innebär inskränkningar härutinnan.

Med utmärkt högaktning

Maj och Fredrik von Dardel

Djursholm 1, Auravägen 25
29 september 1965

Till Statsministern

Det tungt vägande bevismaterialet ,som insamlats om Raoul Wallenbergs fångenskap i Sovjetunionen är allt för värdefullt för att läggas åt sidan .Den starka folkopinion ,som gjort sig gällande ,talar för en fortsatt aktion från regeringens sida.En förutsättning för Raoul Wallenbergs befrielse är dock att arbetet bedrivs på högsta nivå.

Enligt en i december träffad överenskommelse förordnades nuvarande byråchefen Otto Danielsson att vara kriminalexpert i frågan .Vi anhålla att Danielsson de facto får tjänstgöra såsom sådan expert och att författaren Rudolph Philipp i egenskap av vår sakkunnige i Raoul Wallenberg -ärenden får tillfälle diskutera lämpliga metoder för ärendets handläggning .

Vi anhåller vidare att tryckningen av vitboken nr: 2 uppskjutes tills vidare.

Om dessa synpunkter icke vinner beaktande ,är det nödvändigt att vända sig till de medlemmar i Utrikesnämnden ,som anser att Raoul Wallenbergs sak bör fortsätta på högsta nivå,och informera dem om ärendet.Det vore emellertid beklagligt om Raoul Wallenbergs sak skulle bli partifråga.

Raoul Wallenbergs sak bör vara hela svenska folkets och den sittande regeringens.

Vi anhåller om skriftligt svar denna dag.

Med utmärkt högaktning

Maj och Fredrik von Dardel

1965

Den 30 september ~~I dag kom ett expressbrev till honom från Paris~~

I dag kom ett expressbrev från Paris till Mme Frederik von Dardel av följande lydelse.: "Cher Madame ,Maman de Monsieur Raul Walenberg ,moi parlé avec votre fils a Rüssie 2 foi 61.62mor lui e pas morte seur.Si vous iteresse lsujé j'sui a votte servis.J'parlé a Tel Aviv avec l'madame Ambassadeur apre' ici a Paris.

Metuant atend a votre repons

Andréc.C.S. Chrassnique

Paris 17 em 70 rue de la Condamine"

Maj ringde omedelbart till Otto Dahlsson ,som genaat lät hämta brevet och gav oss en kopia .Hon telefonerade också till Philipp ,Erlander och Ohlin och läste upp brevet för dem.Då brevet gav anledning att antaga att brevskrivaren skulle resa från Paris till Tal Aviv med Israels Paris ambassadör ,ringde hon till honom.Denne förklarade att han inte kände till någon Andréc att Frankrikes ambassadör i Tel Aviv just rest dit och att hennes fru skulle följa efter om någon vecka .Maj ringde då till Madame de la Sablière som sade att hon inte kände till någon Andréc men tog reda på att det fanns ett hotel på rue de la Condamine 70 och där bodde en person som hette Andréc i förmamn Csasznik i efternamn.Senare på dagen ringde Eric Virgin och talte om att Csasznick under sommaren 1964 hade besökt svenska ambassaden i Tel Aviv och berättat om sammanträffandet med Raoul .Vissa detaljer av hans berättelse hade man sökt kontrollera ,bl.a. att han år 1956 släppts ner från plan i Budapest och att han varit korpral i engelsk tjänst ,utan att ha fått den verifierade,man hade därför ansett hans berättelse mindre trovärdig.Eric skickade oss en avskrift av ett brev från Inga Thorsson till Belfrage vari Csasznicks berättelse återgivits .Den är av följande lydelse:

1965

Strängt förtroligt .P.M. angående samtal med Mogens-

Mogens Carlsson

Den 2 Oktober :1965 Ägde ett samtal rum mellan å ena sidan byråchefen Otto Danielson ,Rikspolisstyrelsen,och undertecknad samt å andra sidan danske medborgaren Mogens Carlsson med anledning av Carlssons uppgifter i Dagens nyheter den 26 september under rubriken "förmåner i fängelset för Raoul Wallenberg"(Artikeln närsluten) Närvarande var också fabrikör Feldsted Andresen ,i vars bostad -Borgmester Jensens Allé 4. Köpenhamm.telefon TRIA 3992 -santalet Ägde rum.

Carlsson berättade inledningsvis att-han -sedan han, på sätt som närmare framgår av Dagens nyheters artikel ,tagit sig in i Sovjetunionen -dne 5 december 1950 i Leningrad dömts för tre års fängelse för illegalt överskridande av gränsen "i fientliga avsikter "(§84 i den sovjetiska strafflagen),Han var dessutom anklagad för brott mot § 58:6", spionage).Förhørsledare hade varit en sovjetisk tjänsteman vid namn Busjin.Under förhören hade Carlsson upprepade gånger understrukit att han begivit sig till Sovjet enär han vore kommunist att han inte vore spion och att det måste åligga de sovjetiska myndigheterna att bevis trovärdigheten av sina anklagelse punkter..Han hade emellertid alltid fått svaret att det enligt sovjetisk lagstiftning vore den anklagades som hade att bevisa att han var oskyldig.

Fängelsedomens om tre år och misstanken för spionage hade av Leningrad fängelset underställts Moskva .Därifrån ingick besked att Carlsson för vidare förhör skulle sändas till Moskva..De fortsatta undersökningarna skulle framförallt klarlägga misstankarna om spionage.I mitten av februari 1951överfördes Carlsson till ett genomgångsfängelse i Leningrad kallat "Korset".Efter några dagars vistelse där sändes han vidare till Ljubljanka fängelset i Moskva,dit han anlände den 21 februari 1951.På fråga av Danielsson svarade Carlsson att han vore alldeles säker på att det var till Ljubljanka han förtsVid avfärden från Leningrad hade en del klädesplagg kvarlämnats ,och dessa hade sedan i ett paket med en adresslapp med ordet Ljubljanka.I Ljubljanka vistades Carlsson blott två eller tre dagar.till den 21 februari eller 24 februari 1951.

1965

Förhørsledare i Ljubljanka hade enl. Carlsson varit den tidigare kände av judisk börd vid namn Weindorf, av Carlsson karakteriserad som en "mycket beständ herre". Carlsson hade förhörts redan på ankomstdagen och därvid av Weinadorff fått beskedet att han om några dagar komme att sändas till ett annat fängelse. --Maten i Ljubljanka hade enligt Carlsson varit ganska "bra", i varje fall väsentligt mycket bättre än i Leningrad, ehuru portionerna inte varit särskilt rikliga. Den 23 eller 24 februari 1951 hade Carlsson sänts till Butyrskaja- fängelset. Vid ankomsten dit hade han införts i en mottagningshall som liknade "ett stort badrum med friser runt väggarna." Han hade förhörts av en mycket vänlig kvinnlig NKVD tjänsteman som på tyska frågat Carlsson om namn, födelsedatum och -ort, nationalité, ådömt straff etc.. Efter detta förhör hade han omedelbart förts till cell 304 i fjärde våningen. I denna befann sig två fångar, en ungrare vid namn Zoltan Rivo och den tyske f.d. konsulatstjänstemannen Bergemann.

Carlsson karakteriserade Zoltan Rivo som en ordningsmänniska, en fin och bra person. På fråga om Zoltan Rivos namn inte möjligen vore Zoltan de Rivo, hade han inte hört att så vore fallet. Just eftersom Rivo vore "ordningsmänniska" skulle han säkert vid något tillfälle ha sagt att namnet inte vore blott "Rivo utan de Rivo.

Rivo borde enl. Carlsson ha varit vid detta tillfälle, alltså 1951, ha varit mellan 40 och 45 år, "mycket blek och tunn". Han hade för Carlsson och Bergemann deltog mera sporadiskt i samtalen som alltid måste föras i viskande ton- berättat att han studerat i Buda eller Pest och vore språkman till professionen. Han hade studerat latin, grekiska och franska och vore "professor eller kanske snarare magister". Rivo visste inte av vilken anledning han allt sedan det sista krigsåret varit fängslad. Då han frågat förhørsledarna, hade svaret blivit "Das werden Sie bald wissen." Rivo gissade emellertid att anledningen vore ett flyktförsök. Då de sovjetiska trupperna närmade sig Ungern, hade han först haft för avsikt att stanna kvar. Allt eftersom de ryska trupperna ryckte fram, hade han emellertid blivit skrämmd av uppgifterna om den terror och den grymhet som härskade i de besatta områdena och därför tillsammans med några vänner söka fly till Turkiet. Vid

1965 "gränsen"-troligen mellan Ungern och Rumänien hade de emelleertid omhändertagits av sovjetiska trupper. Rivo hade sedan dess suttit i rysk fångenskap i ryska fängelser.

Om sig själv hade Rivo vidare berättat att hans föräldrar bodde i en stad ej långt från Budapest. Carlsson erinrade sig inte namnet, men trodde det var "Fegsvar" eller något liknande. Enligt Carlsson var Rivo religiös. Under det att Carlsson under fängelsetiden gripits av hat inte bara mot säkerhetsmän och förhörsledare utan mot hela det kommunistiska systemet, hade Rivo snarare känt förakt. Rivo hade varit "mycket bildad" och hade läst författare som Georg Brandes och H.C. Andersen och ofta talat om sin kärlek till franska författare som Voltaire och Molière. (En gång var fjortonde dag eller en gång i månaden kunde fångarna låna böcker från fängelsebiblioteket).

Till följd av isoleringen visste Rivo (liksom också Bergemann) mycket litet om vad som skedde i omvärlden. Det var t.ex. med förvåning de hörde av Carlsson att Kina blivit kommunistiskt.

Rivo hade för Carlsson berättat att han till år 1949 hade vistats i Lefortovskaja. Förhållandena i detta fängelse hade varit mycket svåra. Många av fångarna hade dött. Så hade t.ex. uppvärmningen vintertid varit helt bristfällig och temperaturen i cellerna hade blivit outhärdlig låg. Klagomålen hos fängelseledningen hade avfärdats med en axelryckning. (cynisk).

Rivo hade vid många tillfällen berättat för Carlsson om de fångar han mött eller hört talas om i Lefortovskaja. Carlsson erinrade sig bl.a. en tysk diplomat vid namn Langemann, under kriget stationerad i någon av Balkan länderna, vidare en tysk officer, övertygad nazist. Särskilt hade Rivo med beundran talat om en japansk diplomat som visat stor motståndskraft och stort personligt mod under förhören. Han hade ofta misshandlats av fängelsepersonalen. Carlsson kunde inte erinra sig namnet på japanen.

Någon eller några veckor efter Carlssons ankomst till cell 304 i Butyrskaja fängelse - alltså i början av mars 1951 - hade Rivo sagt Carlsson att han efter våret 1951 under ungefär en vecka delat cell med en svensk. Rivo sade att det var en diplomat och enbildad. Han var en svensk. Rivo hade dock inte sagt något om svenskens namn, ej heller om cellens nummer. Carlsson förklarade på särskild fråga att han icke misstog sig på des-

oktober 1965, sa uppgifter. Han hade fortfarande varit i relativt god form

vid denna tidpunkt., såväl fysiskt som psykiskt. Ännu efter femton år står minnesbilden helt klar för mig. "Carlsson sade sig inte ha blivit särskilt

förvånade eller överraskad av Rivos uppgift att en svensk diplomat hölls fången i Butyrskaja fängelset. Människor från olika länder och tillhörande

olika yrkeskategorier hade funnits i de sovjetiska fängelserna och strafflägren, tyskar, italienare, balter och ungrare. Om svensken hade Rivo berättat att han fick en speciell behandling. Han hade således blivit rakad av

fängelsets barberare och han hade givits civila kläder, vilka han tilläts bära i cellen, något som vore ytterst ovanligt. Kort efter att svensken erhållit dessa kläder, hade han förts ut från cellen. Rivo hade inte kunnat

säga vart svensken förts. Knäckningsförbindelse med fångarna i granncellerna hade icke givit några ledtrådar (personligen sade sig Carlsson vilja gissa att det vore möjligt att svensken, om han lämnat Butyrskaja

förts till Krasnogorsk. Vägen från Butyrskaja till Krasnogorsk hade vandrats av typ diplomater, högre officerare o.s.v. Den nedan nämnde Fronia hade också vid samtal med Carlsson sagt sig tro att en utländsk diplomat som lämnade Butyrskaja troligen vidare befordrades till Krasnogorsk..)

Carlsson sade sig icke minnas hur länge Rivo vistats i Butyrskaja innan han själv fördes dit. Han tror sig dock minnas att Rivo och den nedan nämnda Bergemann länt dit straxt efter nyår 1951.

Om Bergemann sade Carlsson att denne varit ungefär 65 år då de delade cell. Han var en bra människa mycket försiktig i sina uttalanden och hade den tyska underofficerens respekt för överheten och reglementen. Carlsson sade sig bl.a. minnas att Bergemann varje morgon gymnastiserat för att hålla sig i god form. Bergemann hade tillfångatagits av ryska trupper i Bukarest och därefter förts direkt till Lefortovskaja fängelset. Bergemann hade inte vid något tillfälle talat om att han träffat skandinaviska fångar i Sovjetfängelser. Vid något tillfälle hade Bergemann tjänstgjort vid tyska ambassaden i Köpenhamn och dälärt sig en del danska fraser. Bergemanns tystlåtenhet och försiktighet skingrades egentligen bara då han talade om sin son i Tyskland.

1965 Om sin fängelse vistelse i Butyrskaja berättade Carlssonvidarebl.a.

följande:

att han under långa perioder kallades till timslånga förhörvarje kvällkl10

att förhørsledaren uppträdde arrogant och i bland misshandlade honom

atthan till följd av den näringsfattiga och dåliga kosten fått skjörbjugg
och tappat samtliga tänder.

att förhørsprotokollet omfattat 900 sidor

att han under sin fängelse vistelse inte lärde sig knacka

att disciplinen i fängelset varit utomordentligt sträng-samtalsförbud rådde
.extra ordinära försiktighets metoder vidtogs så att möte mellan fångar
på väg till och från förhör undvekso.s.v.och

att han och vi lovat varandra att den som först frisläpptes skulle under-
rätta lämpliga myndigheter om den andres öde.

Sedan Carlsson lämnat cell 304, hade han den 25 april 1951 i cell 259 samman-
förts med förre chefen för Abwehr i Österrike, Franz Josef Fronia (enl. Carls-
son nämnd av Weissberg-Cibulski i dennes bok "Die Hexensabbat"). Till en
början hade Carlsson varit lite på sin vakt Fronia, men så småningom hade
han förstått att Fronia varit "en bra kamrat". Carlsson hade för Fronia nämnt
om den svenske diplomaten och Rivos sammanträffande med honom, Fronia hade
då sagt att om svensken förts bort från Butyrskaja, vore det sannolikt att han
kommit till Krasnogorsk (jfr ovan)

Om omständigheterna kring sin frigivning berättade Carlsson följande: Efter Stalins
död hade ett amnesti dekret utfärdats, enligt vilken strafftiden för de ut-
ländska fångar, som inte med vapen i sin hand kämpat mot Sovjet, generellt av-
kortats med hälften. Carlsson hade för brott mot § 84 (illegalt gräns överträdande)
dömts till tre års fängelse, och mer än halv fängelse tiden hade nu gått
till ända. Något strff för § 58:6 (spionage) hade Carlsson inte dömts. Han kun-
de därför göra anspråk på att omfattas av amnestidekretet, en argumentering
som också accepterades av de sovjetiska myndigheterna. I sällskap med tre an-
dra danska medborgare och två sovjetiska säkerhetstjänstemän fördes han med järn-
väg från Moskva till Friedland, dit han anlände den 3 november 1953. Han var
då utan legitimations handlingar, hans enda kläder var en sliten fångdräkt
Han omhändertogs av tysk polis, som försåg honom med provisorisk legitima-
tions handlingar. Den förste dansk han träffade i Väst-Berlin var en ung offi-
cer vid den danska militär missionen, dennes namn var troligen Ole Juel.
Han reste från Berlin till Köpenhamn, dit han anlände den 6 november 1953.
På färjan mellan Grossenbrode och Gedser hade han utfrågats av dansk polis, men dess-
men dessa hade så vitt Carlsson nu kunde erinra sig - inte frågat honom om han
i Sovjet träffat några fångar av nordisk nationalitet.
Mot avslutningen av samtalet ställdes frågan varför han (Carlsson) först nu

Mot slutet av samtalet ställdes frågan till Carlsson varför han först nu -närmare tolv år sedan han frisläppts -nämnt uppgifterna om Zoltan Rivos kontakter år 1951 med en svensk diplomat i Butyrskaja fängelset Under dessa tolv år måste ju Carlsson uppenbarligen många gånger ha läst om Wallenberg, i all synnerhet som han tidvis arbetat i Sverige, bl.a. i Huskvarns och Ystad .Något uttömmande svar på frågan lämnade Carlsson knappast. Hans intresse för fallet Wallenberg hade väckts först så "småningom". Han hade trott att de upplysningar han kunde bidra med var så "ringa" att de knappast skulle vara av större intresse för de svenska myndigheterna .

Carlsson förklarade sig till sist stå till de svenska myndigheternas förfogande närhelst så önskades. Kontakt borde tagas med fabrikör Andresen.

Paris den 3 oktober 1965.

(Leif Leifland)

295

1965

Gettys! This will
be hard to follow but
better than nothing!
Just study this in
the mail, Susanne

Strängt förtrolig.

P.M.

angående samtal med André Csasznik.

Den 3 och 4 oktober 1965 ägde två samtal rum i Paris med numera statslöse, f.d. ungerske medborgaren André Csasznik, adress 70, rue de Comdamine, Paris 17. Samtalen hade föranletts av ett besök som M. Csasznik den 28 september 1965 avlagt på svenska ambassaden i Paris och av ett brev som han sedan tillställt fru von Dardel, bil. 1.

Vi besökte på morgonen den 3 oktober M. Csaszniks bostad och lämnade - då det visade sig att han inte var anträffbar - ett meddelande till portvakten att Csasznik måtte sätta sig i förbindelse med oss på Hotel Stockholm. Samma dags eftermiddag kom Csasznik till hotellet, där ett samtal ägde rum under ungefär två timmar. Vi överenskom att träffas ånyo följande dag på ambassaden. Vid detta andra samtal deltog förutom undertecknade även doktor Dax, psykiater vid amerikanska sjukhuset i Paris, under senare delen av det drygt fyra timmar långa sammanträffandet. Vidare närvar attachén Björn Skala, som den 28 september haft besök av Csasznik. - Det må påpekas att Csasznik i juli 1964 tagit kontakt med svenska ambassaden i Tel Aviv under en tillfällig vistelse i Israel. Ambassadören Thorsson har med handbrev den 22 juli 1964 tillställt kabinettssekreteraren Belfrage en rapport härom.

Csasznik berättade att han var född i Budapest år 1912 och att han lämnat Ungern före kriget. Han hade bosatt sig i Frankrike och deltagit i kriget i den brittiska armén. Under de tre första månaderna av år 1946 hade han varit i Ungern med ett brittiskt förband, möjligen en militärmission (Csaszniks uppgifter var något otydliga på denna punkt). På särskild fråga berättade han att han haft korprals grad och haft "speciella uppgifter".

Några dagar efter oktoberrevolutionens utbrott i Ungern 1956, närmare bestämt den 25 oktober, hade han begett sig till Ungern för att kämpa med de ungerska frihetsstyrkorna. Han hade

296

inte något speciellt uppdrag från någon myndighet att fara till Ungern; "kallelsen kom från mitt eget hjärta". Han hade begett sig till Ungern i ett flygplan som startade från le Bourget. I flygplanet befann sig sammanlagt 72 personer som alla önskade kämpa mot kommunismen, därav fyra ungrare samt fransmän, tyskar och amerikanare. På särskild fråga vägrade han att namnge någon av sina kamrater.

Planet hade anlänt till Budapest samma dag. Csasznik sade sig ha deltagit i striderna, men han hade också haft kontakt med utländska korrespondenter i staden. Han hade måst välja bostad på olika håll. Han var inte villig att uppge namnen på de personer han sammanträffat med under upproret.

Den 2 januari 1957 hade Csasznik på kvällen begett sig till sin moders bostad. Utanför denna hade han omringats av ett 20-tal ungerska AVO-soldater och förts till den ungerska säkerhetstjänstens centralfängelse i Budapest, "en jättelik byggnad med 8 å 10 våningar ovan jord och 6 underjordiska våningar". Han hade inga identitetspapper. Av säkerhetspolisen hade han anklagats för spionage och kontrarevolutionär verksamhet. Som bevismaterial hade säkerhetstjänstemännen bl.a. visat ett starkt förstört fotografi som en utländsk tidningskorrespondent tagit av Csasznik och som visade denne delta i striderna mot kommunisterna, beväpnad med en kulsprutepistol och två pistoler.

Trots att Csasznik svårt misshandlats av säkerhetstjänsten hade han vägrat att ge några upplysningar. I oktober 1958 hade han första gången ställts inför en domstol och då dömts livstids fängelse. I februari 1959 hade han ånyo konfronterats med domstolen och då fått sin dom ändrad till 15 års fängelse.

Han hade därefter lämnat AVO-högkvarteret och i en bil - sannolikt av ryskt fabrikat - körts utan uppehåll 4 å 5 dagar över den ungersk-sovjetiska gränsen och in i Sovjetunionen. Csasznik uppskattade att bilen i medeltal kört med 50 å 60 km hastighet. Han hade varit ensam fänge i bilen och varit placerad i baksätet. I framsätet, som var skilt från baksätet av en fönsterruta, hade suttit dels en chaufför, dels en vaktsoldat. Dessa bar ryska uniformer, men Csasznik sade sig efter någon tvekan tro att de varit ungerska medborgare. Ingen av dem hade någonsin under den 4 å 5 dagar långa färden yttrat ett ord till Csasznik.

Sedan bilfärden avslutats hade Csasznik placerats i en cell i en godsvagn och åkt tåg 36 å 48 timmar. När han lämnat bilen och fördes till tåget hade någon nämnt namnet Jekaterinburg, och han hade

då fått den uppfattningen att tåget möjligen var destinerat dit. På tåget hade han varit ensam med samme vaktsoldat som eskorterat honom under bilfärden. Han hade suttit eller halvlegat på en träbänk och försetts med fotbojor. Ej heller under tågresan hade vaktsoldaten sagt ett enda ord till Csasznik. Han kunde heller inte se i vilken riktning tåget gick, godsvagnen hade endast ett litet fönster som var placerat så högt att han inte kunde titta ut. Under tågresan hade han blott erhållit bröd och vatten samt en sockerbit.

Efter en tidrymd, som Csasznik alltså uppskattar till 36 à 48 timmar, stannade tåget på banvallen under 10 minuter och Csasznik fördes på nytt in i en bil. Detta hade skett på dagen och Csasznik hade därför kunnat se att det låg snö på marken. Han kunde inte se några byggnader, inte heller någon väg. Bilen hade kört "upp och ner för kullarna" under 3 à 4 timmar. Bilen var av samma typ som den som fört honom från Budapest till Sovjetunionen. Vaktsoldaten var densamme som följt honom ända från Budapest, under det att chauffören var ny. Då bilen inte hade några sidofönster och Csasznik inte kunde se genom framfönstret, kunde han inte berätta något om det landskap som bilen färdades igenom.

. / 2
Då bilen stannade befann den sig vid ingången till ett mur-
omhändertaget fängelsekomplex (en av Csasznik uppgjord skiss närlu-
tes). Sedan fängelsegrunden öppnats hade bilen onedelbart kört
fram till en av fängelsekasernerna, ett betonghus, 3 à 4 våningar
högt. Csasznik hade befriats från sina fotkedjor och förts in i
en cell i andra våningen; Csasznik erinrade sig inte längre cel-
lens nummer.

Enligt Csasznik inrymdes 50 à 60 fångar i varje våning. Cel-
lerna var belägna längs husets yttermurar. Framför celldörrarna
löpte en korridor. Mitten av huskroppen upptogs av ett schakt,
som i varje våningsplan avspärrades med ett nät för att förhindra
självordsförsök från fångarna. (Konstruktionen är densamme som
i Vladimir-fängelsets Corpus II. På särskild fråga sade emeller-
tid Csasznik att intet sjukhus fanns i denna kasern eller över
huvud taget i detta fängelsekomplex.)

Om cellen berättade Csasznik att den hade ett fönster, pla-
cerat ungefär 2½ m från golvet. Det fanns därför ingen möjlighet
för honom att titta ut. Celldörren hade en lucka genom vilken
vaktmanskäpet varje morgon sköt in hela dagsransonen mat, varm
soppa, bröd, fisk och socker. Enligt Csasznik var maten i detta

sovjetiska fängelse mycket bättre än den han fått i Ungern. Under sin vistelse i Ungern hade Csasznik magrat 10 å 15 kilo, "but I gained it back" i Sovjet.

En gång om dagen fick Csasznik av fängvaktaren en hink med sex liter vatten. Några andra bebmöjligheter existerade inte. En gång varannan eller var tredje månad rakades han. Det tillgick så att han med bakbundna händer fick sätta sig i sängen i cellen, varefter en vakt klippte av skägget med en sax. Han tilläts aldrig ta några promenader och fick över huvud taget inte lämna fängelsecellen från sin ankomst mars 1959 till mars 1961, då han besökte läkarmottagningen i ett annat fängelse (se vidare nedan). Under denna tid fick han heller inte tala med någon annan fånge, såg inte sina kamrater och hade heller ingen knackningskontakt med dem. Han hade inget arbete att utföra, fick inte motta någon post eller läsa tidningar och böcker utan tillbragte två år i absolut isolering, absolut ensamhet och absolut tystnad. Om han försökte fråga fängvaktarna om någonting, tystades han omedelbart ner. Till följd av dessa omständigheter hade han fortfarande ingen aning om vilka andra fångar som vistades i fängelset eller vad fängelset heter. Tillfrågad om han kunde ge någon som helst indikation på i vilken del av Sovjet fängelset är beläget, svarade han att det var i Sibirien. Troligen låg det också i närheten av en "closed area" som på ungerska heter "Jiddovarsch". Det ryska namnet på denna stad kunde Csasznik inte erinra sig, men han trodde att det började på "Kam". (Under samtalet i Tel Aviv den 17 juli 1964 nämnde Csasznik namnet Kamensburg.) Csasznik kunde emellertid inte ge någon logisk förklaring till att fängelset var beläget nära denna stad utan hänvisade till ett allmänt intryck; han hade hela tiden utgått från att fängelset låg i denna del av Sovjetunionen.

I mars 1961 hade Csasznik för första gången fått lämna sin cell för att genomgå en medicinsk undersökning. Tillfrågad huruvida han vore säker på att detta skett i mars 1961 svarade han att han hade ett rätt gott tidsmedvetande. Han hade visserligen inte under dessa två år växlat ett ord med någon människa, han hade inte kunnat följa tidningar eller radio, han hade inte genom fönstret kunnat se årstidernas växling, men likväl hade han försökt att hålla reda på tidens flykt. Han vore övertygad om att de sovjetiska fängelsemyndigheterna försökte "break down my mental health", men de hade inte lyckats i detta sitt uppsåt. Det hade varit utomordentligt deprimerande och påfrestande och han hade stundtals lidit av

sömnlöshet, men han ansåg sig själv under hela tiden ha varit i psykisk balans. Han trodde emellertid att fängelseledningen gav honom någon form av piller, kanske brom, för att hålla honom lugn.

Den läkarmottagning till vilken Csasznik förts var antagligen gemensam för ett antal fängelser som var belägna intill varandra. Csasznik hade införts i ett väntrum där 20 à 25 andra fångar stod uppställda längs väggarna. Fångarna fördes in till läkarmottagningen, sedan de av en vaktssoldat tillfrågats om namn, födelsedatum och nationalitet. Den av fångarna, som först ropats upp av soldaten, hade uppgett sig heta Gerhard Flustin eller Fluning eller Flussling - Csasznik kunde inte längre erinra sig det exakta namnet. Denna fånge hade sagt sig vara tysk medborgare, född i Bremen, kanske ungefär 60 år gammal vid detta tillfälle, "a big tall man".

Då vaktssoldaten frågade Csasznik, hade en av de andra fångarna, som stod några meter från Csasznik, vänt sig till denne och i viskande ton frågat: "Are you Hungarian?" Då Csasznik bejakat detta, hade fången i viskande ton sagt: "I am Wallenberg. When you are free, you please contact my mother."

Ordväxlingen hade alltså skett på engelska. Medfången talade enligt Csasznik god engelska. Om fångens utseende och tillstånd lämnade Csasznik följande upplysningar. Han hade varit "small, very small, smaller than me" - Csasznik är själv ungefär 168 à 170 cm lång, medfången skulle alltså enligt Csasznik ha varit högst 165 cm. Han borde ha varit ungefär 50-52 år gammal och syntas vara i "very bad condition, physically tired, very thin". Hans hår var kortklippt. Han hade inte varit "typically nordic". Vidare erinrade sig Csasznik att han haft "a long nose". Han kunde inte ha vägt mer än högst 50 kilo.

Csasznik uppgav att han, så fort som medfången hade sagt att han var Wallenberg, omedelbart hade tänkt på den svenske diplomaten Raoul Wallenberg som under kriget tillfångatogs av ryssarna i Budapest. Under de år han varit i Frankrike, från 1946 till 1956, hade han vid något tillfälle läst en broschyr om Raoul Wallenberg, och namnet hade alltsedan dess varit aktuellt för honom. Enligt Csasznik borde i varje fall några av de andra fångarna i väntrummet ha hört medfångens yttrande. Vilka dessa var, hade han emellertid ingen aning om. Tysken hade redan förts in till läkarrummet.

Den läkarundersökning som Csasznik genomgick hade varit ytterligt summarisk och ytlig. En av de tre läkarna hade som hastigast känt på hans kinder och muskler för att få en uppfattning om hans arbetsduglighet. Undersökningen hade knappast tagit mer än en halv minut.

Efter läkarundersökningen hade Csasznik återförts till bilen och efter en färd om kanske 3 eller 3½ timmar kommit till ett annat fängelse än det där han vistats 1959-1961. De båda fängelserna liknade emellertid varandra. Han hade förts in i en ensam cell i tredje våningen. Efter 2 eller 3 dagar hade han satts att arbeta i cellen. Arbetet bestod i att linda isoleringsband runt elektriska kablar. På morgonen lämnade en förman in arbetsmaterial till honom och hämtade sedan på kvällen ut vad Csasznik producerat under dagens lopp. Förmannen var troligen ryss, men hade antagligen någon ungersk bakgrund. Ju mer och bättre Csasznik arbetade, desto bättre och mera mat fick han. Förmannen talade ungerska.

Behandlingen i det nya fängelset var bättre än i det tidigare. Visserligen var isoleringen lika sträng - Csasznik fick inte under de två år han tillbringade i fängelset tala med någon av sina medfångar, han hade ingen knackningskontakt med dem, fick inte motta post eller läsa någonting. Å andra sidan hade han inte någon känsla av att fängelseledningen nu försökte att bryta ner hans motståndskraft.

I slutet av år 1962 fördes Csasznik på nytt, denna gång på egen begäran, till läkarmottagningen. Han hade skador såväl på högra handen som vänstra foten, delvis tydligen självförvållade. I väntrummet till läkarmottagningen hade vistats mellan 30 och 40 patienter. De stod i en lång kö, och då Csasznik hade fyra eller fem fångar före sig i kön, hade han vänt sig om och en bit bort - kanske fem meter - på nytt sett den fånge som vid hans första läkarbesök sagt att han var Wallenberg. Denne hade viskande frågat Csasznik "Are you free?", vilket Csasznik förnekade.

Såvitt Csasznik förstod hade de patienter som denna gång besökte läkarmottagningen inte förts dit i grupp såsom första gången, utan individuellt begärt att få träffa en läkare.

Efter läkarbesöket fördes Csasznik tillbaka till samma fängelse och var under ytterligare 6 eller 8 veckor sysselsatt med samma arbete som tidigare. En morgon hade celldörren öppnats, Csasznik hade försetts med hand- och fotbojor och förts till en bil och efter en färd om 3 à 4 timmar eller kanske en halv dag kommit till

ett flygfält i en "stor stad". Csasznik hade förts ombord på ett militärflygplan, avsett för fallskärmsjägare och försett med 4 turbojetmotorer. Planet hade inga fönster, varför det var omöjligt för Csasznik att under resan, som tog 5 eller 6 timmar, få någon uppfattning om färdriktningen. Förutom besättningen hade planet enligt Csasznik endast två passagerare, Csasznik själv och en vaktsoldat. Den 1 eller 2 februari 1963 hade planet vid 19-tiden landat i Wien, dock inte på den vanliga landningsbanan intill stationsbyggnaderna, utan "en bit bort". Omedelbart efter det att Csasznik stigit av och mottagits av tjänstemän från franska ambassaden hade det ryska planet vänt tillbaka. Efter ett uppehåll om några dagar i Wien hade Csasznik farit till Paris dit han anlände den 4 februari 1963.

Paris den 4 oktober 1965.

Otto Danielsson

Leif Leifland

1965 Den 1 oktober. Vid utrikesnämndens sammanträde i dag föreslog Erlander ett uttalande som innebar , att då regeringens ansträngningar att nå klarhet om Raoul Wallenbergs öde och att få honom återbördad till Sverige inte lett till resultat, kunde man i dagens läge inte komma längre genom framställningar till den sovjetiska ledningen .Självfallet kunde emellertid nya omständigheter och nya upplysningar motivera ytterligare åtgärder Regeringen komme liksom hittills att följa denna fråga med stor uppmärksamhet . Den senaste meningen tillkom på yrkande av högermannen Cassel. Ohlin fann uttalandet böra göras klarare . .

Han yrkade därjämte att materialet borde undersökas av en parlamentarisk nämnd med en medlem för vart och ett av de demokratiska partierna . Detta yrkande vann dock inte nämndens bifall

Den 10 oktober. Otto Danielsson har av Regeringen skickats ut på en tjänsteresa till Danmark och Frankrike för att förhöra dels en dansk vid namn Mogens Carlsen . som berättat att han i febr. 1951 i Butyrka sammanträffat med en ungrare Zoltan de Rivo, som kort förut skulle ha suttit tillsammans med Raoul i samma fängelse och dels André Czaszlik. Efter hemkomsten har Danielsson meddelat att han ansett Mogens Carlssons vittnesmål trovärdigt, samt att han skulle försöka få tag på de Rivo för att få vittnesmålet kompletterat. Czaszliks vittnesberättelse var enligt Danielsson en fantasiprodukt , som saknade allt värde.

Den 24 november. För ett par veckor sedan besöktes vi av en direktör Blixmark från Tenhult nära Jönköping , som förklarade att han fått upplysningar om Raoul, som han ansåg kunna leda till hans befrielse ur fångenskapen. Han var medlem av en detektivklubb men var mycket hemlighetsfull beträffande sina förbindelser, Så småningom kom han fram med att han var god vän med prins Carl Bernadotte , som fått värdefull hjälp av Blixmark i Husebyaffären , och som hade goda internationella förbindelser Prins Carl var för närvarande bosatt i Spanien, men väntades

snart återkomma till Sverige och dåskulle Blixmark åter besöka honom , eventuellt tillsammans med prins Carl , för att fullfölja saken . I dag kom han tillbaka ensam och meddelade att prins Carl i inte skulle komma tillbaka förrän i vår och han nu skulle ta itu med saken ensam. För det ändamålet behövde han emellertid en del uppgifter och frågade ut oss om våra namn och namnen på Raoul och hans släktingar . Han fick också ett exemplar av den P.M. om Raoul , som jag skrev 1963. Han verkade mycket litet angelägen att lämna några upplysningar om sig själv . Vid båda besöken var han klädd i smoking.

Maj har frågat Danielsson om honom , och har tagit reda på att bott se'm länge i Tenhult och att han gjort sig känd från fär processlystnad . Danielsson avrådde för vidare förbindelse med honom . Mannen verkade som en bondfångare.

Den 25 november. Sedan den ryska författaren Sjolchov fått 1965 års nobelpris i litteratur , har Maj tänkt sig möjligheten av att man vid Sjolchovs besök i Stockholm skulle påverka honom att söka utverka Raouls hemsändande . Hon vände sig där för till bokhandlare Gunnar Josephson , som varit ordförande i mosaiska församlingen . Denna talade med sin bror professor Ragnar Josephson som är medlem av Svenska Akademien . Denna hade tillrätt att man skulle vända sig till Harry Martinsson som var känd som en modig och skicklig man och den lämpligaste för förhandlingar med Sjolchov. Maj lyckades efter mycket besvär komma i förbindelse med Martinsson , som bor i Gnesta och har ett hemligt nummer (Telefon). Denne förklarade sig vara intresserad för Raouls sak , men att han inte kunde delta i Nobelfesten på grund av ryggskada . Han trodde för övrigt inte att det skulle hjälpa eller löna sig att tala med Sjolchov under dennes besök i vid Nobelfesten , då pristagarna brukade vara alltför överlupna av bjudningar för att hinna få tid till några allvarliga överläggningar . Han ansåg att man

1965

sid 302-

skulle låta Erlander fortsätta med sina ansträngningar . På nyåret skulle Martinsson taga itu med saken . Maj lovade att skicka honom material så att han skulle kunna sätta sig ~~in~~ ^{närma-}re in i saken .

Den 26 november I dag talade Maj med Bettan Seth , född Björn-
stjerna , som för ett par veckor se'n rest till Ryssland
för att forska efter Raoul . Hon hade i Moskva kommit i förbi-
bindelse me DN:s korrespondent Lars Bringert (adr. 15 Kutuzov-
skij Prospekt 4 section 4. apts . 154 -155, tel 43 03 42) som va-
rit mycket vänlig och tjänstvillig. Denne hade besökt Sjolochov
i dennes hem i Ukraina och överlämnat en inbjudan från Bettan
till honom att under Stockholmsbesöket tillbringa en vecka-på
Stäket , vilken inbjudan Sjolochov accepterat . Hon skulle tala
med Jacob Wallenberg för att ordna för Sjolochovs bekvämlighet e
och nöjen under dennes vistelse på Stäket . Under Moskva besöket
hade Bettan träffat Sjolochovs dotter , som var gift med en of-
ficier i Moskva , och som varit mycket tilldragande.

Den 29 november: I dag träffade jag Nanna Svartz , som mycket h
hemlighetsfullt meddelade mig att den ryska vetenskapsman , som
år 1961 (lämnat henne upplysningar om Raoul , nyligen avlidit i
hjärtchock . Hon var angelägen att saken inte skulle komma ut då
den avlidne var en ^{av} sovjets främsta vetenskapsmän . I DN. står
det att den kända ryska hjärtspecialisten Alexander Myasnikov
avlidit 66 år gammal . Det är tydligen Nannas sagesman .

Den 7 December . I dag har Sjolochov kommit till Stockholm med
sin familj och tagit in på Grand hotel . Enligt vad Bettan Seth
berättat har han uttalat sin glädje att komma till Stäket på nå-
gra (3) dagar . Hon har ordnat med jakt åt honom hos Gustaf Dyrs-
sen på Öråker, Essen på Skokloster och Ridderstolpe på Fiholm.
Han och hans familj skulle bo i Huvudbyggnaden på Stäket och få
mat från en restaurant , som Bettan driver i närheten . Bettan
är en eldsjäl som hoppas tränga genom alla hinder . ~~Den-10-Deceem~~

Philipp har skrivit ett brev till Sjolochov, som omnämndes i dagens radio och som är av följande lydelse:

Is in i saken.

Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna, som för ett par veckor sedan rest till Svalbard

för att forska efter Kasm. Den hade i Moskva kommit i för-

beredning av Kasm korrespondent i den hängivet (sdr. 12. 12. 1944)

och i den hängivet section 4. 12. 1944, tel 43 02 43, som var

en mycket viktig och fjärrsynlig. Den hade besökt Sjolochov

i sin hem i Ukraina och överlämnat en inbjudan till betten

att komma till andra Svalbard. Svalbard är en vacker ö

och, vilken inbjudan Sjolochov hade tagit till sig

med Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

afjerna och den hade kommit till Svalbard. Den 25 november i dag talade jag med betten John, Louis och

1965

V Ä D J A N F Ö R R A O U L W A L L E N B E R G

Följande brev har av Författaren Rudolph Philipp tillställts Nobelpristagaren Michail Sjolochov:

Värderade vän Michail Alexandrovitj Sjolochov,

Som medlem av Sveriges Arbetarparti, som Er jämnåriga och som frihetlig socialistisk författare sedan 52 år tillåter jag mig att vända mig till Er i en angelägenhet, som ligger hela svenska folket om hjärtat.

Till svenska tidningsmän har Ni sagt, att Ni uppskattar "författare, som skriver ärligt medan de ser sovjetmakten i ögonen". För att Ni rätt skall känna mig och rätt förstå mig, vill jag omnämna att jag för mer än 30 år sedan av den Internationella Arbetarhjälpen (Mesjrabpom) hedrades såsom "Udarnik" (pionjär) för mina insatser för det svältande sovjetfolket omedelbart efter inbördeskrigets slut. "Gosisdat" (Sovjets statliga bokförlag) har låtit översätta och utge min bok om min kamp mot en av Europas största utsugare, skokungen Tomas Bata. Losowski, president i Moskvas fackföreningsinternational (Profintern) har kallat boken den viktigaste skildringen av arbetarnas öden sedan Fredrik Engels bok "Den engelska arbetarklassens läge". Till min 70-årsdag skrev chefen för Revolutionära Fackföreningarnas Institut för Historieforskning i Prag, Oldřich Papež: "Vi uppskattar på det högsta Ert arbete, som Ni i den internationella fackföreningsrörelsens intresse presterat, värderade vän Rudolph Philipp, och skulle gärna vilja stå i fortsatt kontakt med Er".

I mitt eget och i Raoul Wallenberg-aktionens namn, omfattande mer än en miljon svenska demokratiska kvinnor och män, väddar jag till Er att ge mig tillfälle att informera Er om en av Sveriges största humanitära hjältar, som sedan 1945 genom en kedja av missförstånd befinner sig i sovjettrysk fångenskap, och som Ni skulle kunna hjälpa att återfå friheten.

I juli 1944 sändes Raoul Wallenberg av Sveriges regering som legationssekreterare till Budapest med syftet att rädda så många som möjligt av dem, som hotades av fascisterna med deportation och förintelse i gaskamrarna. Det lyckades honom och hans svenska medhjälpare att rädda tiotusentals människor, däribland många kommunister, innan Pest befriades av Röda Armén. Därvid häktades Raoul, den 17 januari 1945, i Pest av Marskalk Malinovskijs militärpolis och fördes till NKVD:s rannsakningsfängelse i Moskva.

Genom minutiöst prövade vittnesnål, bl.a. av Sovjetunionens ambassadör i Sverige, Madame Kollontaj, känner vi till att Raoul fördes till Sovjetunionen, och lika strängt prövade vittnesnål har övertygat Sveriges regering och folk att Raoul med full säkerhet överlevde Stalinregimen. Vi vet med bestämdhet, att Raoul inte avlidit år 1947, som hävdats av både Chrustjov och Kosygin med hänvisning till en handskriven papperslapp av den under 1953 avlidne fängelseläkaren i Ljubljanka till den samma år som Sovjet-fiende likviderade säkerhetsministern Abakumov (enligt lappen skulle en fånge som k a n ha varit Raoul Wallenberg ha avlidit i juli 1947. Skulle

denne inte vara Raoul, så säger sig sovjetledningen sakna varje uppgift om att Raoul över huvudtaget funnits i Sovjetunionen). Det är sannolikt, att varken Chrustjov eller Kosygin känt till de verkliga förhållandena.

Jag vet, att Ni har stort inflytande hos Sovjetunionens ledare, och jag är övertygad om att Ni har gehör hos den man, som är Sovjetunionens bästa sakkunnige i denna fråga, Sjeljepin.

Jag vädjar till Er att övertyga Era vänner i Kreml, att Raouls hemsändande inte skulle skada Sovjetunionens prestige utan tvärtom undanröja det misstroende mot Sovjetunionen, som uppstod under Stalin-regimen och som - regeringsdeklARATIONER till trots - genom detta olösta fall lever kvar hos svenska folket.

Att aktionen för Raouls befrielse inte är ett led i det kalla kriget, bevisas av det faktum att jag trots fallets negativa utveckling på regeringsnivå bestämt tillbakavisat varje anbud från utländsk press, radio och television att skildra fallet.

Under Ert Sverige-besök hoppas jag Ni ger mig tillfälle att muntligen få lämna närmare informationer och uppvisa dokument. Då jag tyvärr inte behärskar ryska språket, ställer jag gärna en rysk-svensk tolk till disposition.

Med vänskaplig hälsning

R U D O L P H P H I L I P P

Grevturegatan 8 E, 5 tr
Stockholm Ö

1965

Den 11 december: Bettan Seth ringde i dag och talade om att Sjolochov givit återbud till hennes inbjudan till Stäket. På väggen till Stockholm hade han för en intervjuande tidningsman i Hälsingfors uttalat sin stora glädje över att få komma och jagga på en svensk egendom. Även den av hans döttrar, som Bettan besökt i Moskva och för ett par dagar sedan träffat på Grand Hotel, hade då uttalat sin glädje över besöket på Stäket. Bettan hade i går varit på Nobelfesten på Stadshuset och försökt komma i kontakt med Sjolochov och hans familj, av vilka hon kände en av döttrarna. Hon kom fram till ett avstånd av endast ett par meter från dem, men hejdades där av en tät mur av frackklädda polismän, bakom vilken familjen Sjolochov stod inträngde och betraktade henne med ängsliga blickar, medan övriga nobelpristagares familjemedlemmar dansade och roade sig. Bettan hade fått en hemsk inblick i det sovjetiska paradiset. Enligt vad hon hört hade vart steg hon tagit under sin ryska resa varit noga övervakat. Hon hade hört av Jacob Wallenberg att Nannas sagesman Myasnikov tagit livet av sig enligt vad Erlander berättat för honom.

Den 20 december Enzo von Plauen har av Maj ombetts att be sin vän Krupp von Bohlen, som har stora affärsförbindelser med sovjet unionen, att försöka förmå Sovjetmyndigheterna att släppa Raoul. Enzo ringde i dag att han resonerat med Krupp Rysslands expert och dennes generalbevollmäktiger Berthold Baitz om saken. Baitz hade då sagt att han fått ut åtskilliga tyska fångar ur Ryssland och Rumänien men han trodde det skulle bli svårt i fråga om Raoul, då de ryska myndigheterna bundit sig så hårt vid ett nekande. Baitz lovade emellertid att undersöka saken.

Maj har skrivit ett brev till Sjolochov där hon ber honom att hjälpa sig att få återse Raoul. Även om hon inte tror att han kommer att göra ett dugg för Raoul vill hon inte lämna någonting oförsökt. Hon har lämnat en avskrift av brevet till tidningarna och till de övriga nobelpristagarna. Brevet är av följande

ly delre

13 december 1965

Högt ärade Michail Alexandrovitj,

I förhoppning att Ni vill använda Edert stora inflytande för att hjälpa mig att få återse min älskade son Raoul Wallenberg , som från slutet av 1945 varit i sovjetisk fångenskap , vänder jag mig till Eder . På sommaren 1944 lämnade han det det fridfulla Sverige för att såsom sekreterare vid svenska legationen i Budapest leda en Hjälpaktion för de av Hitlers bödlar förföljda judarna i Ungern . Han lyckades i sin livdärliga mission att med mod och energi rädda IO- tusentals människoliv . Detta omvittnas av den tacksamhet som innevånarna i Budapest visat på många sätt . Bl . a . med ett monument föreställande en yngling i kamp med en stor orm med ett hakkors inristat på huvudet . Han såg fram emot den ryska ockupationen av Budapest som en befrielse , som skulle möjliggöra hans hemresa . I stället omhändertogs han av sovjetisk militär i januari 1945 och hamnade sedan i sovjetiska fängelser . Ett flertal från Sovjet återvända krigsfångar av olika nationalitet hava under ed intygat , att de haft direkt eller indirekt kontakt med Raoul Wallenberg i olika fängelser i Sovjetunionen . Alla vittnesmålen äro kritiskt prövade av svenska regeringens experter .

Den internationellt kända professor Nanna Svartz har av en kollega vid en kongress 1961 i Moskva erfarit , att Raoul Wallenberg då var på ett mentalsjukhus inom Sovjetunionen .

Den 18 augusti 1947 överlämnades en note från utrikesminister Vyssjinskij till Sveriges évoyé i Moskva , där det sägs: Som resultat av noggrann undersökning har fastställts , att Wallenberg icke finnes i Sovjetunionen och att han är okänd för oss . " Tre veckor tidigare hölls den 27 juli 1947 förhör med ett flertal fångar , som alla hade kännedom om Raoul Wallenbergs rängelsevistelse i Sovjetunionen . Förhören leddes av N.K.V.D.

Hur kan då tre veckor senare från sovjetiskt officiellt håll förklaras att Raoul Wallenberg ej finnes i Sovjetunionen och är okänd där . Denna bristande övensstämmelse tyder på något missförstånd någonstans.

De förirrägningar från Svenskt håll som gjorts hos Sovjetunionen hava hittills avfärdats med likartade rutinmässiga svar . Däremot grundar sig de hemvända krigsfångarnas berättelser om Wallenbergs fängelse vistelse i sovjetunionen på egna upplevelser från fängelse tiden där.

Vad en författare med världsrykte kan åstadkomma visar Zolas kamp för Dreyfus.

Raoul Wallenberg kämpade för humanitetens ideal gentemot Hitlers ondska . En bättre belöning för vad han gjort borde ha kommit honom till .

Jag hoppas på er hjälp "för en bättre morgondag"även för Raoul Wallenberg och ber Er om svar på min begäran .

Om hjärtliga önskingar om ett gott nytt år för Er och Er familj.

Dardel,
Eder Maj von f. Wising

Änka efter Raoul Oscar Wallenberg

Avskrifter av detta brev och av Philipps brev till Sjolochov har Maj överlämnat till årets övriga nobelpristagare nämligen , François Jacob , André Lwoff och Jacques Monod i fransk översättning , med brev av följande lydelse på franska resp. engelska. Brevet till Sjolochov översattes till ryska . på engelska till R.B. Woodward , J. Schwinger , R.P. Feynman , United Nations Children Fund, och L. Braggs.

Institut Pasteur rue du Dr: Roux Paris 6 janvier
xvarr.

Madame . j'ai été particulière^{ment} touchée de votre lettre . Je connais bien sur , la terrible histoire de votre fils Raoul Wallenberg ; je sais sa conduite exceptionnelle a Budapest

pendant la guerre , le rôle qu'il a joué, le nombre de victime
 qu'il a réussi à sauver d'une ^{mort} certaine dans des conditionster-
 ribles. Je suis aussi qu'il a disparu brutalement et qu'aucune
 nouvelle de lui n'a pu être obtenue de lui depuis . On reste con-
 fondu devant le sort de celui ^{qui} apparaît comme un très grand héros de
 de ce temps.

Je vous remercie , Madame de M'avoir fait
 parvenir les documents que vous avez joints à votre lettre. Je
 vais m'efforcer de les utiliser de mon mieux . Je vous prie
 de croire , Madame à l'assurance de ma sympathie ^h très dévouée.

François Jacob.

1966

Den 14 januari 1966 : Doktor André Lvoff har så gett som omed-
 delbart svarat på Majs brev med följande brev den 14.I 1966

" Chère Madame

J'ai lu avec émotion votre lettre et le document qui l'acco-
 pagnent . Le cas de Raoul Wallenberg ne m'était pas inconnu, la
 presse en a parlé à plusieurs reprises . Que puis-je faire pour
 vous aider? Le mieux est sans doute de saisir des personnalités
 sovjétiques importants . J'envoie donc le document A un de mes amis
 qui a été vice-président-ministre de la Santé publique en U.R.S.S.
 et j'espère qu'il pourra faire quelque chose .

Comme beaucoup d'hommes de tout le monde je prend part à la tra-
 gédie que vous vivez et je vous demande de croire à ma respectueuse
 sympathie

André Lvoff

Doctor Andre' Lvoff , chef de Service à l'institut Pasteur
 69 Avenue de Suffren . Paris 7^e

pendant la guerre , le rôle qu'il a joué, le nombre de victime
 qu'il a réussi à sauver d'une certaine des conditionster-
 ribles. Je sais aussi qu'il a disparu brutalement et qu'aucune
 nouvelle de lui n'a pu être obtenue de lui depuis . On reste con-
 fondu devant le sort de celui qui apparaît comme un très grand héros de
 de ce temps.

Je vous remercie , Madame de M'avoir fait
 parvenir les documents que vous avez joints à votre lettre. Je
 vais m'efforcer de les utiliser de mon mieux . Je vous prie
 de croire , Madame à l'assurance de ma sympathie très dévouée.

François Jacob.

1966

Den 14 januari 1966 : Doktor André Lwoff har så gett som omed-
 delbart svarat på Majs brev med följande brev den 14.1.1966

" Chère Madame

J'ai lu avec émotion votre lettre et le document qui l'ac-
 compagnent . Le cas de Raoul Wallenberg ne m'était pas inconnu, la
 presse en a parlé à plusieurs reprises . Que puis-je faire pour
 vous aider? Le mieux est sans doute de saisir des personnalités
 soviétiques importants . J'envoie donc le document à un de mes amis
 qui a été vice-président-ministre de la Santé publique en U.R.S.S.
 et j'espère qu'il pourra faire quelque chose .

Comme beaucoup d'hommes de tout le monde je prend part à la tra-
 gédie que vous vivez et je vous demande de croire à ma respectueuse
 sympathie

André Lwoff

Doctor Andre' Lwoff , chef de Service à l'institut Pasteur
 69 Avenue de Suffren . Paris 7^e

Professor Robert Burns Woodward
Harvard University, Cambridge, Mass. U.S.A.

Professor Julian Schwinger
Physics Department, Harvard University, Cambridge, Mass. U.S.A.

Professor Richard P. Feynman
Physics Department, California Institute of Technology
Pasadena, California 91109, U.S.A.

United Nations Children's Fund
United Nations, New York, N.Y., U.S.A.

Sir Lawrence Bragg, F.R.S.
The Royal Institution, 21. Albemarle Street, London. W.
England

Mrs. Maj de Dardel
Aursvägen 25
Djursholm, Sweden

-o-o-o-o-o-o-

(Date)

Dear ~~Sir~~, *Professor*

I, the undersigned, mother of Raoul Wallenberg, take the liberty of enclosing copies of a letter from me to the recipient of the 1965 Nobel Prize for Literature, Michail Sjolochov, and of an appeal addressed to him by the author R. Philipp, of Stockholm.

In 1947 Raoul Wallenberg was proposed for the award of the Nobel Peace Prize for his humanitarian action in Hungary.

My purpose in addressing this letter to you is to express my earnest hope that you will do all you possibly can to bring about the reunion of my beloved son, a prisoner in the Soviet Union since 1945, and myself.

ventured to
Having expressed this my hope, which I hold most deeply at heart, I beg to remain, ~~dear Sir~~,

Yours very respectfully,

.....
May de Dardel

Auravaegen 25, Djursholm, le décembre
1965.

Monsieur

eller

Monsieur le Professeur,

La sous-signée, mère de Raoul Wallenberg,
se permet de vous envoyer, sous ce pli, copie d'une lettre/
adressée au Lauréat des Prix Nobel de littérature 1965,
Michail Alexandrovitch Cholokoff, ainsi que d'un appel pour
Raoul Wallenberg, signé par l'auteur Rudolph Philipp.

J'exprime en même temps mon espoir que
vous voulez bien faire votre possible pour m'aider à re-
voir mon fils aimé, depuis 1945 prisonnier dans l'Union
Soviétique.

En m'acquittant de cette mission qui me
tient tant à coeur, je vous prie d'agréer, Monsieur le
Professeur, les assurances de mes sentiments les plus dis-
tingués.

Maj de Dardel